

Skjøtselsplan for Bjerom slåttemark, Hægebostad kommune, Vest-Agder fylke

Oppfølging av tradisjonell slåttemark som utvalgt naturtype

TITTEL: Skjøtselsplan for Bjerom slåttemark, Hægebostad kommune, Vest-Agder fylke
FORFATTER(E): Solbjørg Engen Torvik og Rune Søyland

DATO: 13.05.2019	RAPPORT NR./ 673	PROSJEKTNR: 2400	SAKSNR.
ISBN: 978-82-8262-671-27	ISSN:	ANTALL SIDER: 12	ANTALL VEDLEGG: 4

OPPDRAAGSGIVER: Fylkesmannen i Agder	KONTAKTPERSON: Elisabeth Kaddan
--	---

SAMMENDRAG: Naturtypen slåttemark er kritisk trua ifølge Norsk rødliste for naturtyper (Artsdatabanken 2018), og ble i 2011 utvalgt naturtype (UN) med en viss beskyttelse gjennom lov om Naturmangfold. På oppdrag for Fylkesmannen i Agder fikk Ecofact i 2018 i oppdrag å lage en skjøtselsplan for lokaliteten Bjerom i Hægebostad kommune. Lokaliteten er tidligere registrert i Naturbase, første gang i 2000 og kartlagt på ny i 2011. I forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan ble enga igjen kartlagt og verdivurdert i 2018. Slåttemarka har verdi B på grunnlag av høy vekt på størrelse og tilstand, middels vekt på påvirkning og lav vekt på artsmangfold. Artsmangfoldet ble noe dårlig kartlagt da det meste av enga allerede var slått ved undersøkelsestidspunktet. Skjøtselsplanen er utarbeidet etter dialog med grunneier per telefon i mars 2019. Skjøtselstiltak vil være sein slått, etter at engartene har avblomstret, og etter 1. august der grov nattfiol forekommer. Høyet bør få tørke på bakken noen dager mens det vendes et par ganger. Deretter bør det fjernes fra lokaliteten. Det er foreslått å rydde/hogge litt lauvtrær inntil den store steinen og steingarden i nord slik at engartene langs kanten skjøttes bedre og for å slippe mer lys inn.

FYLKE:	Vest-Agder
KOMMUNE:	Hægebostad kommune
STED/LOKALITET:	Bjerom
GÅRD/BRUK	Bjerom

GODKJENT FYLKESMANNEN I AGDER, 7. MAI 2019 _____ NAVN	SKJØTSELSPLANEN ER UTFORMET AV: SOLBJØRG ENGEN TORVIK, 29. APRIL 2019 <i>Solbjørg E. Torvik</i> _____ NAVN
--	--

Forord

Utarbeidelse av skjøtelsplanen for slåttemark i Bjerom, Hægebostad kommune, er utført på oppdrag fra Fylkesmannen i Agder v/ Elisabeth Kaddan. Skjøtelsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen slåttemark, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype slåttemark. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del gir en kort beskrivelse av slåttemark på Sørlandet. Andre del er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase.

Til skjøtelsplanen følger et veiledningshefte¹ om slåttemark utarbeidet av Miljødirektoratet, samt Bondens kulturmarksflora for Sørlandet utarbeidet av Bolette Bele, Ellen Svalheim og Ann Norderhaug, NIBIO.

Takk til grunneier for positiv innstilling og hjelpsomme innspill.

Sandnes 29.04.2019

Solbjørg Engen Torvik

Biolog

Mobil: 90026678

Ecofact, www.ecofact.no

¹ For sesongen 2018 finnes dette som utkast

Innhold

Forord.....	3
1 Slåttemark på Sørlandet.....	5
2 Skjøtselsplan for Bjerom	7
2.1 Innledning	7
2.2 Hensyn og prioriteringer	8
2.3 Tradisjonell og nåværende drift	8
2.4 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	8
2.5 Mål for verdifull slåttemark	9
2.6 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)	9
2.7 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)	9
2.7.1 Slått	9
2.7.2 Beite	10
2.7.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak	10
2.8 Oppfølging av skjøtselsplanen	11
2.9 Bilder fra lokalitetene	11
3 Vedlegg.....	13
3.1 Vedlegg 1: Artsliste.....	13
3.2 Vedlegg 2: Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase.....	14
3.3 Vedlegg 3: Tiltakslogg, grunneiers notater	16
3.4 Vedlegg 4: Overvåkning: Grov natffiol	17

1 Slåttemark på Sørlandet

Tradisjonelle slåttemarker er naturenger i inn- og utmark med ville plantearter, som har blitt slått for å skaffe vinterfôr til husdyra. Slåttemarkene ble gjerne slått seint i sesongen, etter at de fleste plantene hadde blomstra og satt frø. De er ofte overflatelydda for stein, men har i mindre grad vært oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og er ikke- eller i liten grad gjødsla. Slåttemarkene har tradisjonelt vært høstbeita og kanskje også vårbeita. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer imidlertid fra sted til sted.

Slåttemarkene er ofte urterike (blomsterrike) og omtales gjerne som «blomsterenger». De huser også ofte et stort mangfold av insekter.

Artssammensetningen i slåttemarkene på Agder varierer med bl.a. avstanden til kysten, høyde over havet og jordsmonn. Etter fuktighetsforholdene i marka, skilles det mellom tørreng, friskeng og fukteng.

Indre Agder har mange magre enger på grunnlendt mark og fattig grunnfjellsberggrunn. Med god hevd kan likevel fattig mark opptre relativt arts- og fargerik.

Tørrengene i skogsbygdene og dalstrøkene på Agder er de tradisjonelle «blomsterengene» med ryllik, blåklokke, gulaks, engkvein, prestekrage, smalkjempe, engfiol, firkantperikum, tiriltunge, legeveronika, stemorsblom og øyentrøst, og mer spredt med kattefot og engnellik. På mer næringsrik mark vokser flekkgrisøre, engtjæreblom og prikkperikum. På tørr mark i kyststrøkene vokser i tillegg kystgrisøre, bergmynte, rundskolm, gulmaure og blåmunke.

T.v.; tørr til frisk eng fra Landsverk i Gjerstad med prestekrage, blåklokke, engtjæreblom, fyllblom, smalkjempe, hvitkløver, småsyre, tveskjeggveronika, engkvein, gulaks m.fl. T.h. tørreng fra Kjevik ved Kristiansand med mye prikkperikum og blåmunke bl.a. Begge foto ES.

I fattig *friskeng* (litt fuktigere eng) finnes på Agder gjerne finnskjegg, blåtopp, jonsokkoll, småengkall, bakkefrytle, ryllik, blåklokke, rødknapp, blåknapp, prestekrage, karve, gjeldkarve, engsyre, hvitkløver, tepperot, fyllblom, engsoleie, øyentrøst, stormaure, tveskjeggveronika og legeveronika. Spredt kan også mindre vanlige arter som nattfiol, harerug, hvitkurle og solblom dukke opp. Hvitkurle og solblom står på den norske rødlista for arter (2015).

Planter en kan finne i slåttemarkene på Agder; f.v. rødknapp, harerug, tiriltunge og engnellik. Engnellik er relativt sjelden å finne. Alle foto ES.

Agder, og spesielt øvre Setesdal, er et kjerneområde for solblom i Norge. På frisk mark med rikere berggrunn eller på mark som tilføres rikt sigevann, kan det i tillegg vokse arter som rødsveve, skogstorkenebb, søstermarihånd, brudespore, marinøkkel og storblåfjær. Ved kysten kan man finne kystmaure, marigras og jordnøtt (Vest-Agder), og i fjellet vokser hvitkurle, grønnekurle, svarttopp, fjellbakkestjerne og snøsøte i slik kulturmark. Flere av disse er trua arter i Norge i dag. I de fuktigste områdene vokser gjerne arter som: hvitbladtistel, enghumleblom, krypsoleie og hanekam.

Fuktig slåttemark med mye hanekam og duskstarr på Sandøya i Tvedestrand. Foto ES.

Mange gamle slåttemarker brukes i dag til beite eller er grodd igjen. «Tradisjonelle» slåttemarker har derfor blitt svært sjeldne og det er spesielt viktig at gjenværende slåttemarker holdes i hevd. Generelle restaurerings- og skjøtselstiltak er omtalt i veiledningsheftet, og konkrete råd for skjøtsel av din lokalitet beskrives i denne skjøtelsplanen. Nærmere omtale av ulike plantearter fra engene på Agder finnes i Bondens kulturmarksflora for Sørlandet (Bele, Svalheim & Norderhaug 2011). Mye av denne teksten om slåttemark på Sørlandet er hentet fra den.

2 Skjøtselsplan for Bjerom

GRUNNEIER:		ANSVAR SKJØTSEL:		LOKALITETSVERDI I NATURBASE ² :	
Heidi Kvås		Heidi Kvås		B	
DATO UTARBEIDING AV 1. SKJØTSELSPLAN: April 2019			DATO BEFARING (1. SKJ.PL.): 03.07.2018		
			Rune Søyland og Elisabeth Kaddan		
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):					
SMS-, epost- og telefon-kontakt ved oppstart av skrivearbeidet					
1. SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV: Solbjørg Engen Torvik og Rune Søyland				FIRMA:	
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV :				Ecofact, sørvest	
UTM SONE LOKALITET(ER):		NORD:		ØST:	
EU89 UTM33 Norgeskart		6498359		47240	
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET:				DEL AV VERNEOMRÅDE:	
5,9 daa				Nei	
AREAL (ETTER EVENTUELT RESTAURERING): 6,7 daa				HVILKET VERN:	
				Nei	

2.1 Innledning

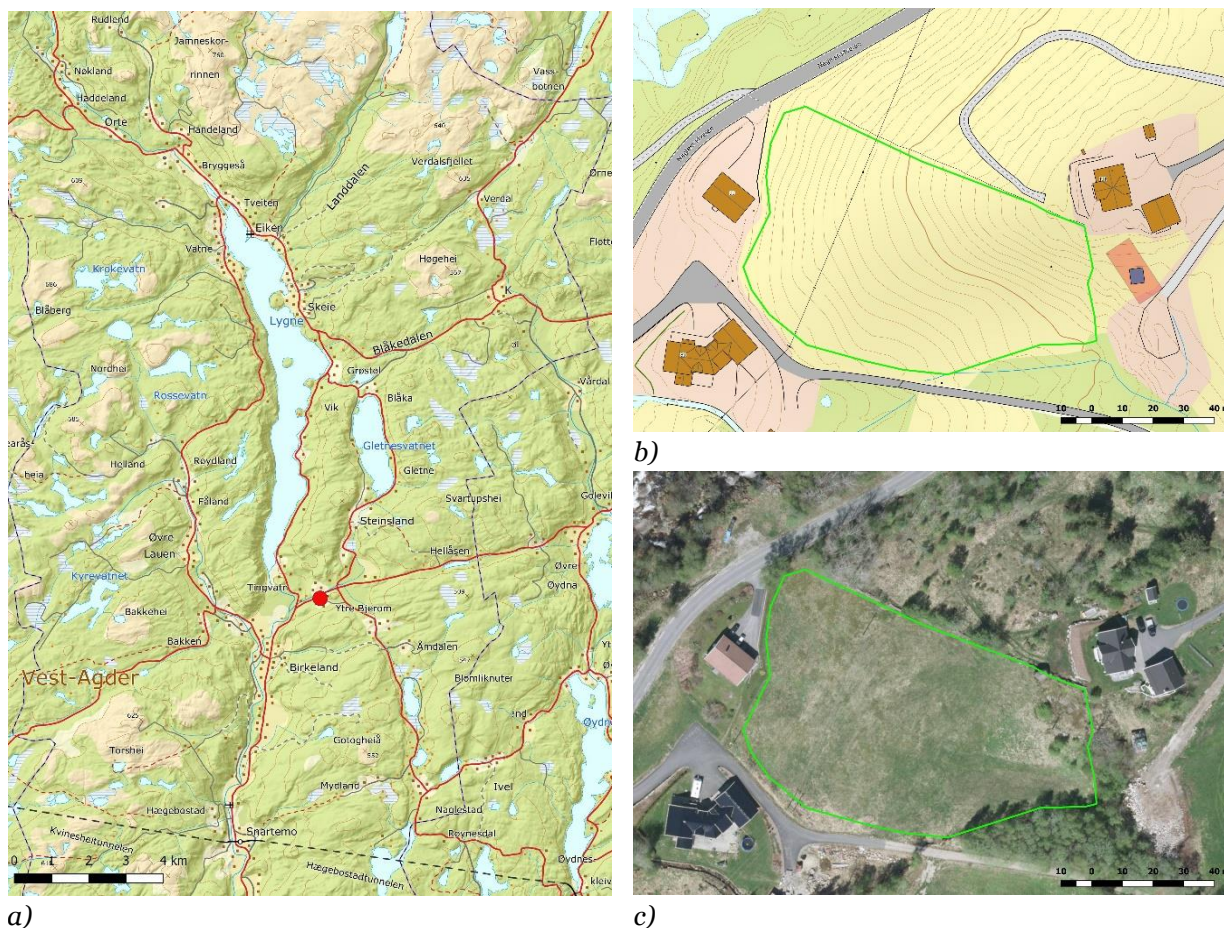
Lokaliteten ligger på sørsiden av veien ved Ytre Bjerom, i Hægebostad kommune, ved Birkeland, like sør for Lygne (figur 1a).

Berggrunnen består av øyegneis, granitt, foliert granitt (NGU 2019). Dette er fattige bergarter som gir grunnlag for en fattig vegetasjon. Løsmassedekket er sammenhengende morenemateriale med stor mektighet/dybde (NGU 2019). Området ligger i sørboreal vegetasjonssone (SB 6SO-2) og klart oseanisk seksjon (O2).

Lokaliteten er avgrenset i Naturbase som den *viktige naturtypen* **slåttemark** med verdi B (figur 1b og 1c). Slåttemark med verdi A eller B, er også en *utvalgt naturtype* som betyr at den anses som viktigere enn andre naturtyper, og at det skal tas spesielle hensyn til slike forekomster (Miljødirektoratet 2016). Ved naturtypekartlegging i 2011 fikk lokaliteten verdi B, viktig, på grunnlag av enkelte gode forekomster av litt kravstore urter, en god bestand av grønn metallsvermer og potensial for ytterligere interessante insekter (Naturbase). Området er ikke preget av gjengroing, men det er litt oppvekst av små hassel i det øvre hjørnet av marka (øst), hvor det ikke blir slått.

Etter ny vurdering og ved bruk av nytt faktaark for slåttemark (Svalheim 2014, revidert 2018), får lokaliteten B. Dette begrunnes med at høy vekt oppnås på størrelse og tilstand og middels vekt på artsmangfold og påvirkning. Lokaliteten er stor, mye større enn kravet på > 1 daa, og helt åpen uten noe gjengroing i over 90 % av lokaliteten. For artsmangfold oppnår lokaliteten bare lav vekt på grunn av få registrerte tyngdepunkter, 7 stykker. Dette antallet kan være et minimumsantall, da det ved registreringen i 2018 allerede var slått. Forekomst av to relativt sjeldne arter, grov nattfiol og engnellik, gjør at artsmangfoldet likevel vurderes å være bra. Parameteren påvirkning vurderes til middels vekt på grunnlag av gode forekomster av slåttefavoriserte arter som gir godt potensialet for restaurering. Verdien kan økes til A dersom en kommer i gang med aktiv skjøtsel med sein slått og ingen gjødsling.

² Verdisettingen er definert etter DN Håndbok 13 (Direktoratet for naturforvaltning 2007), og faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2014, revidert 2018).

Figur 1. a) Lokalisering av slåttemarka Bjerom like sør for Lygne. Ny avgrensning av slåttemark-lokaliteten på b) kart og c) flybilde (Kilde Norgeskart og Norge i bilder).

2.2 Hensyn og prioriteringer

Grunneier vurderer selv at sein slått og rydding inntil steingarden og opp på haugen høres greit ut. Det bør prioriteres å starte med rydding i det nordøstlige hjørnet og langs steingarden.

2.3 Tradisjonell og nåværende drift

Størstedelen av marka er slått i juni/juli hvert år ved å bruke en tohjulstraktor. Tidligere ble det også gjødslet noe med blautgjødning, men ikke på minst 15 år.

2.4 Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Avgrensningen gjelder ei stor slåttemark i hellende terreng. Lokaliteten er ryddet for stein og har trolig vært dyrket tidligere. Naturtypen er 90 % Intermediær eng med preg av gjødsling, T32-C6 og 10 % Intermediær eng med mindre hevdpreg, T32-C3. Vegetasjonen består av mye gulaks, smalkjempe, engsyre, harestart og sølvbunke. Ellers inngår blåklomme, knollerte knopp, legeveronika, firkantperikum, prestekrage, ryllik, tveskjeggveronika, ryllik, smalkjempe, sauesvingel og engrapp.

2.5 Mål for verdifull slåttemark

HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E):
At slåttemarka holdes i hevd med tradisjonell, sein slått, slik at slåttemarksarter øker.
EV. EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER:
Delområde 1: Åpen eng - Holde slåttemarka åpen og i hevd med sein slått, etter 15. juli.
Delområde 2: Langs steingjerdet - Holde marka åpen og med slått/ryddig helt inn til steingjerdet.
Delområde 3: Øverste hjørne i øst - Restaurere uslått areal - Gjenoppta årlig, sein slått
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE:
Øke forekomstene av grov nattfiol og engnellik.

2.6 Restaureringstiltak (engangstiltak eller tiltak som gjennomføres over en avgrensa periode)

RESTAURERINGSTILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Delområde 3: Øverste hjørne i øst Alt av buskas og småtrær, bl.a. hassel bør fjernes og området ryddes slik at området kan slås med kantklipper. 1-2 større trær kan bli stående, spesielt hvis det er selje. Gåsungene er dronningbiemat om våren! Rogneblomstene er også insektmat og rognebærene er fuglemat om høsten!	2019	Delomr. 3, 753 m ²	Juli,
Delområde 2: Langs steingjerdet Langs steingjerdet og rundt den store steinen på toppen trengs det litt restaureringsslått, evt. noe rydding av oppslag av lauvtre. Steingarden bør fram i sollyset. Da samler den solvarme og blir viktig for mange insekter.	2019	Delomr. 2, 112 m ≈ 112 m ²	Juli

2.7 Skjøtselstiltak (tiltak som gjentas årlig)

2.7.1 Slått

SLÅTTETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Sein slått etter at engplantene har avblomstret. Blomstringstidspunktet varierer fra år til år, og av og til bør det slås seinere. Område med mye grov nattfiol bør slås etter at denne har avblomstret. Antall nattfiol bør telles og registreres i tabellen i vedlegg 4.	2019, årlig	6,7 daa	Etter 15. juli Etter 1. aug i område m/ nattfiol

Slåtten bør tørke på bakken 2-3 dager og vendes et par ganger, før det fjernes.			
Slåtten bør utføres med lett redskap, f.eks. liten, lett traktor med slåmaskin eller tohjulsslåmaskin.			
Inntil steingjerdet bør det benyttes kantklipper med sen.			

Generelt om skjøtselsslått (for forklaring se veiledningshefte):

- Slåtten bør skje etter at de fleste artene har blomstret og satt frø (som regel ikke før i siste halvdel av juli). Slåttetidspunktet vil variere fra år til år ut fra variasjoner i været og vekstsesongen. Følg derfor med på blomstring og frøsetting!
- Graset bakketørkes 2-3 dager før det fjernes fra området.
- Områdene kan slås med liten lett traktor med slåmaskin, tohjulsslåmaskin eller ljå, avhengig av bratthet. Kantklipper med skjæreblad eller sen kan også benyttes på mindre areal der det er vanskelig å komme til med maskiner.
- Ikke bruk tunge maskiner, spesielt i de fuktige partiene, som kan påføre komprimering av jorda og kjøreskader.
- Unngå bruk av kunstgjødsel, gylle eller bløt husdyrgjødsel (se veileder).

2.7.2 Beite

BEITETILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Det er ikke aktuelt med beite i den aktuelle lokaliteten.			

2.7.3 Andre aktuelle skjøtselstiltak

TILTAK (KORT BESKRIVELSE, REDSKAPSBRUK M.M.)	PRIORITERING (ÅR)	AREAL/ (DEL)OMRÅDE	TIDSRUM (MND/UKE)
Mosebekjemping der det er behov: Det bør strøs aske på områder med mye mose for å begrense denne. Aske bør være fra bål av rent trevirke, og må påføres tørt.	2019	Punkt	Mai
Sviing vinter/tidlig vår vil fjerne daugras og bidra til å utarme jorda, noe som kan være fordel siden enga har vært gjødslet noe tidligere. Samtidig gir dette en svak, gunstig kalkingseffekt.	2020		Vinter/ tidlig vår

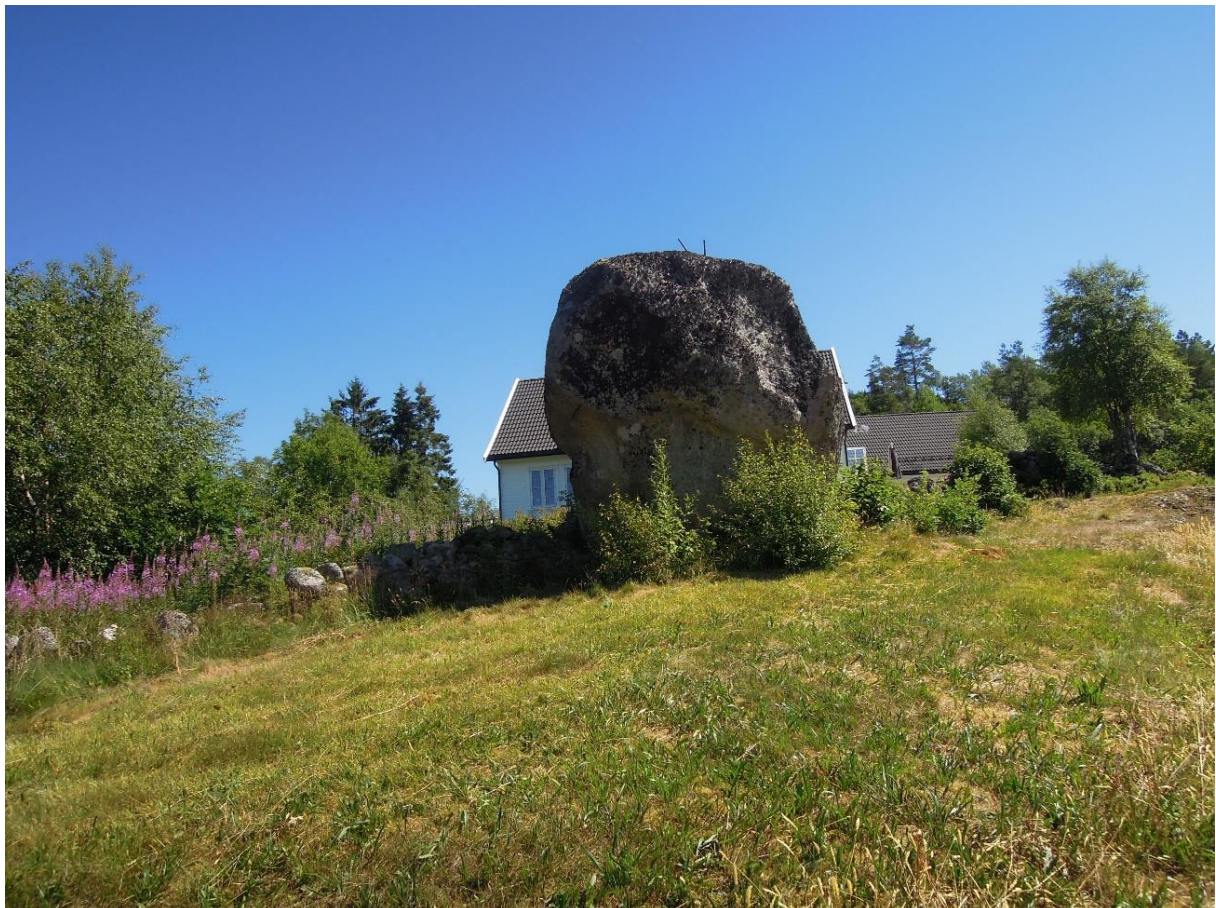
2.8 Oppfølging av skjøtselsplanen

NESTE REVIDERING/EVALUERES ÅR:
2024
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER:
Grov nattfiol bør telles for å få en oversikt over hvor stor forekomsten er og sikre at forekomsten ikke reduseres, men heller øker. Skjema for slik telling ligger i vedlegg 4.
GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT DE SISTE 5 ÅRA:
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN:
Heidi Kvås

2.9 Bilder fra lokalitetene

Alle bilder er tatt av Rune Søyland 03.07.18.

Framsided bildet er tatt opp mot toppen av lokaliteten, mot det området som trenger litt restaurering med fjerning av noen trær og noe lauvrenninger, og som også bør innlemmes i den årlige slåtten.

Det bør ryddes rundt den store steinen og slås helt inntil den. Alle lauvtrær fjernes mest effektivt i juni-juli, når trærne har blader på. Da etterlates minst mulig energi i rotsystemet, og det blir mindre arbeid i etterkant.

Langs steingjerdet i nord bør det også ryddes litt lauvrenninger og slås helt inntil. Dette er lettest ved bruk av kantklipper med sene.

God forekomst av gulaks, engsyre og engkvein i den uslåtte delen.

3 Vedlegg

3.1 Vedlegg 1: Artsliste

Arter registrert under befaring i 2018 (Rune Søyland) og i 2012 (Stefan Olberg i Klepsland, Abel og Olberg 2013, Naturtypekartlegging i Vest-Agder 2012. BioFokus-rapport 2013-14).

Arter markert med fet skrift er tyngdepunktarter i seminaturlig eng. Arter markert med rødt er de mest sjeldne og interessante artene som også er omtalt i planen.

Norsk navn	Latinsk navn	Norsk navn	Latinsk navn
Bjørk	<i>Betula pendula</i>	Rødsvingel	<i>Festuca rubra</i>
Blåklukke	<i>Campanula rotundifolia</i>	Selje	<i>Salix caprea</i>
Eik	<i>Quercus robur</i>	Skogstorkenebb	<i>Geranium sylvaticum</i>
Engforglemmegei	<i>Myosotis scorpioides</i>	Smalkjempe	<i>Plantago lanceolata</i>
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>	Stemorsblom	<i>Viola tricolor</i>
Engnellik	<i>Dianthus deltoides</i>	Stormarimjelle	<i>Melampyrum pratense</i>
Engrapp	<i>Poa pratensis</i>	Stormaure	<i>Galium mollugo</i>
Engreverumpe	<i>Alopecurus pratensis</i>	Timotei	<i>Phleum phleoides</i>
Engsmelle	<i>Silene vulgaris</i>	Trollhegg	<i>Frangula alnus</i>
Engsnelle	<i>Equisetum pratense</i>	Tveskjeggveronika	<i>Veronica chamaedrys</i>
Engsoleie	<i>Ranunculus acris</i>		
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>		
Firkantperikum	<i>Hypericum maculatum</i>		
Føllblom	<i>Scorzoneroidea autumnalis</i>		
Grasstjerneblom	<i>Stellaria graminea</i>		
Grov nattfiol	<i>Platanthera montana</i>		
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>		
Harestarr	<i>Carex leporina</i>		
Hassel	<i>Corylus avellana</i>		
Knollerteknapp	<i>Lathyrus linifolius</i>		
Kveke	<i>Elymus repens</i>		
Legeveronika	<i>Veronica officinalis</i>		
Marikåpe sp.	<i>Alchemilla sp.</i>		
Ryllik	<i>Achillea millefolium</i>		

3.2 Vedlegg 2: Lokalitetsbeskrivelse i Naturbase

Faktaarket for lokaliteten Bjerom er blitt oppdatert etter befaring i 2018. Verdi og verdibegrunnelsen følger siste faktaark for slåttemark (Faktaark for slåttemark, Svalheim 2014, revidert 2018).

Naturtypelokalitet									
*Navn på lokaliteten Bjerom					*Kommune Hægebostad kommune			*Områdenr.	
ID i Naturbase BN00086970		*Registrert i felt av: Rune Søyland og Elisabeth Kaddan					*Dato: 03.07.2018		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Klepsland, J. T., Abel, K. og Olberg, S. / tittel: Naturtypekartlegging i Vest-Agder 2012. BioFokus-rapport 2013-14. / År: 2013. http://lager.biofokus.no/Litteratur.htm								Skjøtselsavtale Inngått år: Utløper år:	
*Hovednaturtype:		Seminaturlig eng			T32			Utforming:	
Kartleggingsenheter:		Intermediær eng med svakt preg av gjødsling			T32-C-6, 90 %			Slåttemark	
		Intermediær eng med mindre hevdpreg			T32-C-6, 10 %				
*Verdi (A, B, C): B		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.) 4 figurer i skjøtselsplanen							
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11)									
Stedskvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):				Kommentar	
< 5 m	x	God	x	Slått	x	Torvtekt		Tilstanden er god fordi det er ei stor, åpen slåttemark, men slåttetidspunktet er for tidlig slik det drives nå.	
5 - 20 m		Svak		Beite		Brenning			
20 - 50 m		Ingen		Pløying		Park/hagestell			
50-100 m		Gjengrodd		Gjødsling					
> 100 m		Dårlig		Lauving					
*OMRÅDEBESKRIVELSE									
INNLEDNING I forbindelse med Ecofacts rammeavtale med Fylkesmannen i Vest-Agder/Agder om skjøtselsplaner i viktige seminaturlige naturtyper, ble lokaliteten undersøkt i felt, 03.07.2018 av Rune Søyland og Elisabeth Kaddan (Fylkesmannen i Agder). Lokaliteten er tidligere registrert i Naturbase, av BioFokus ved Stefan Olberg i 2012, i forbindelse med naturtypekartlegging i utvalgte områder i Vest-Agder. Faktaarket har blitt oppdatert Solbjørg Engen Torvik og Rune Søyland i april 2019 med ny avgrensning, tekst og verdi. Verdivurdering følger nytt faktaark for slåttemark, utformet av Ellen Svalheim (Svalheim 2014, revidert 2018).									
BELIGGENHET OG NATURGRUNNLAG Bjerom ligger i Hægebostad kommune, sør for Lygne, ved Birkeland. Berggrunnen består av øyegneis, granitt, foliert granitt (NGU 2019). Dette er fattige bergarter som gir grunnlag for en fattig vegetasjon. Løsmassedekket er sammenhengende morenemateriale med stor mektighet/dybde (NGU 2019). Bjerom ligger i sørboreal sone (BN 6SO-1) og klart oseanisk seksjon (O2).									
NATURTYPER, UTFORMINGER OG VEGETASJONSTYPER Avgrensningen gjelder ei slåttemark. Naturtypen er Intermediær eng med mindre hevdpreg, T32-C6. Vegetasjonen er dominert av engkvein, engsyre, tepperot, gulaks, harestarr og sølvbunke. Ellers inngår blåklokke, knollerteknapp, legeveronika, firkantperikum, prestekrage, ryllik, tveskjeggveronika, ryllik, smalkjempe, sauesvingel og engrapp.									
ARTSMANGFOLD Det er relativt begrenset artsmangfold, men likevel flere gode slåttemarksarter. I tillegg er det forekomst av grov nattfiol og engnellik som er relativt sjeldne arter i Vest-Agder. I 2012 ble det dessuten registrert en god forekomst av grønn metallsvermer, som er en god indikatorart for ekstensiv kulturmark.									

BRUK, TILSTAND OG PÅVIRKNING

Det meste av lokaliteten slås i juni-juli.

FREMMEDE ARTER

Gravbergknapp (SE) og trolig gravmyrt (SE).

KULTURMINNER

Ingen registrerte.

SKJØTSEL OG HENSYN

Fremmedarter bør bekjempes. Inngrep og gjødsling må unngås.

DEL AV HELHETLIG LANDSKAP

Lokaliteten er del av et større, aktivt drevet kulturlandskap.

VERDIBEGRUNNELSE

Etter ny vurdering og ved bruk av nytt faktaark for slåttemark (Svalheim 2014, revidert 2018), får lokaliteten B. Dette begrunnes med at høy vekt oppnås på størrelse og tilstand og middels vekt på arts mangfold og påvirkning. Lokaliteten er stor, mye større enn kravet på > 1 daa, og helt åpen uten noe gjengroing i over 90 % av lokaliteten. For arts mangfold oppnår lokaliteten bare lav vekt på grunn av få registrerte tyngdepunkter, 7 stykker. Dette antallet kan være et minimumsantall, da det ved registreringen i 2018 allerede var slått. Forekomst av to relativt sjeldne arter, grov nattfiol og engnellik, gjør at arts mangfoldet likevel vurderes å være bra. Parameteren påvirkning vurderes til middels vekt på grunnlag av gode forekomster av slåttefaviserte arter som gir godt potensialet for restaurering. Verdien vil trolig kunne økes til A dersom en kommer i gang med aktiv skjøtsel med sein slått og ingen gjødsling.

3.3 Vedlegg 3: Tiltakslogg, grunneiers notater

Her er det plass for grunneier å føre inn sine egne notater som gjelder gjennomføring av tiltakene. Ved å ha slike notater samla, vil det være lettere å sammenstille erfaringene når planen skal revideres.

AREAL/ DELOMRÅDE:	TYPE TILTAK (EKS SLÅTT, RYDDING, BEITING)	PERIODE mnd./ dato/uke	ANTALL DAGSVERK/ TIMER	ÅR

3.4 Vedlegg 4: Overvåkning: Grov nattfiol

Antall planter bør telles hvert år. På denne måten kan en følge med på økning eller reduksjon av forekomsten, og justere skjøtselen.

POSISJON/FELT:	ART	DATO	ANTALL INDIVIDER	ÅR
Bjerom	Grov nattfiol			2019
				2020
				2021
				2022
				2023
				2024
				2025